

4. Paragrafen

In de paragrafen worden onderwerpen die versnipperd in de begroting staan bij elkaar in beeld gebracht. Het gaat met name om de beleidslijnen voor beheersmatige aspecten, die grote financiële gevolgen kunnen hebben voor het realiseren van de (hoofd)taakvelden. Zij geven een horizontale dwarsdoorsnede van de begroting. De paragrafen zijn bedoeld om extra informatie te geven voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en lange(re) termijn.

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De doelstelling van de paragraaf weerstandsvermogen is een zodanig inzicht te verschaffen dat op een verantwoorde wijze de hoogte van het vrij aanwendbare vermogen kan worden bepaald. Het weerstandsvermogen is het vermogen om niet-structurele financiële risico's op te kunnen vangen teneinde de taken te kunnen voortzetten. Anders gezegd: beschikt de gemeente over het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid hoeft te worden aangepast

4.1.1 Beleid voor risicomanagement

Uw raad heeft in de vergadering van 27 april 2006 de nota weerstandsvermogen en risicomanagement vastgesteld en in de vergadering van 22 maart 2012 de nota reserves en voorzieningen 2012. Deze nota's en de paragraaf weerstandsvermogen hebben nauw verband met elkaar. In deze nota's zijn vooral de beleidslijnen en de totale positie aan de orde gesteld. In de paragraaf weerstandsvermogen worden met name de financiële risico's en het weerstandsvermogen geactualiseerd op basis van de laatste inzichten. Op deze wijze krijgt uw raad periodiek goed inzicht in de omvang en de mogelijkheden om financiële risico's op te vangen.

De doelstellingen van risicomanagement luiden als volgt:

1. Inzicht krijgen in de risico's die we lopen. Op basis van dit inzicht kunnen risico's eventueel worden afgedekt.
2. Er voor zorgen dat het optreden van risico's zo weinig mogelijk effect heeft op de uitvoering van het bestaande beleid.
3. Verder stimuleren van het risicobewustzijn (van medewerkers) in de organisatie en het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van risico's.
4. De ratio weerstandsvermogen c.q. algemene reserve wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de algemene reserve en het gemiddelde van de geïnventariseerde risico's. De gewenste omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald op klasse C (voldoende)³.

4.1.2 Risicoprofiel

In de op 22 maart 2012 vastgestelde nota reserves en voorzieningen 2012 is het eigenstandig risicoprofiel als normatief kader voor de omvang van de algemene reserve bepaald op de gemiddelde omvang van de geïnventariseerde risico's.

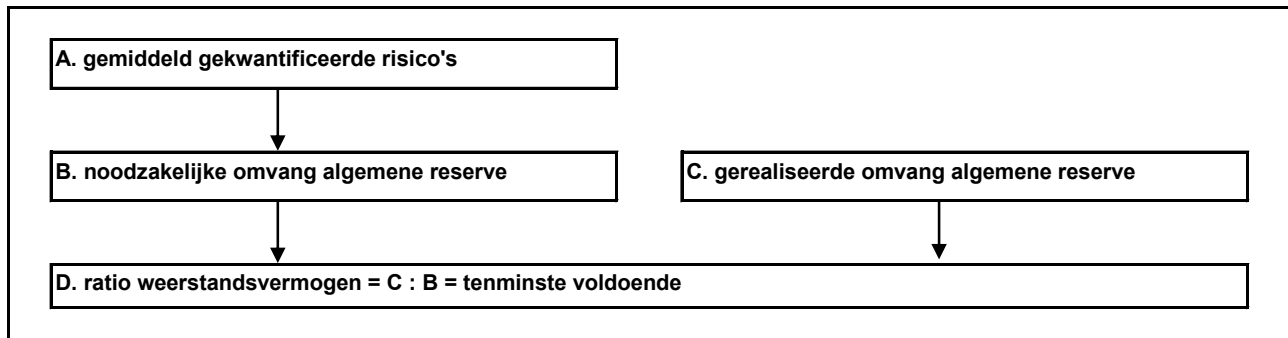
4.1.3 Weerstandsvermogen

Indien een redelijke inschatting van het gewenste weerstandsvermogen kan worden gegeven, kan hieruit een indicatie voor de gezondheid en flexibiliteit van de gemeentelijke financiën op de korte én langere termijn worden gegeven.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de relatie gelegd tussen de gemiddelde omvang van de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste omvang van de algemene reserve enerzijds en de omvang van de algemene reserve anderzijds.

³ Afgestemd op de door het Nederlands Adviesbureau voor Risico management (NAR) gehanteerde waarderingen.

De relatie tussen beide wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Het beschikbare weerstandsvermogen is tenminste even groot als de omvang van het bepaalde risicoprofiel. De gewenste omvang van het weerstandsvermogen moet zich tenminste op klasse C (voldoende) begeven.

4.1.4 Risico-inventarisatie

Om een juist beeld van de financiële positie van de gemeente te verkrijgen, is het noodzakelijk dat het ook helder is met welke risico's de gemeente nog kan worden geconfronteerd. Het gaat hierbij om mogelijke uitgaven c.q. inkomsten waarvan de hoogte op voorhand niet kan worden vastgesteld. Voor zover risico's wel financieel vertaald kunnen worden, zullen daarvoor bedragen van het eigen vermogen moeten worden afgezonderd. Waar mogelijk zijn voor potentiële risico's al voorzieningen getroffen. Deze blijven hier dan ook verder onvermeld.

Primair moeten risico's uiteraard zoveel mogelijk worden beperkt of worden voorkomen door zorgvuldigheid van procedures. Het is van belang om periodiek een zo breed mogelijke analyse van de risico's te maken, die de financiële zelfstandigheid van de gemeente in gevaar kunnen brengen. Onder risico wordt in dit verband verstaan 'een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn'.

De financiële risico's worden per beleidsveld nader toegelicht. Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans dat de aangegeven gebeurtenis zou kunnen optreden. Hierbij worden drie categorieën onderscheiden, namelijk 'laag', 'midden' en 'hoog'. Gesproken wordt van een 'laag' risicoprofiel indien de kans gemiddeld voor 25% zou kunnen optreden. Een 'midden' risicoprofiel beweegt zich op 50% en een 'hoog' risicoprofiel op gemiddeld 75%. Anders gezegd, een kwalificatie met 'hoog' impliceert dat het al bijna noodzakelijk is om voor dat risico een voorziening te treffen. Vervolgens is een financiële indicatie opgenomen van de omvang van het risico door de kans te vermenigvuldigen met het gemiddelde effect en is aangegeven of het risico van incidentele dan wel structurele aard is.

Taakveld: Bestuur en ondersteuning

- (1) Wachtgelden wethouders

Het is mogelijk dat een wethouder wegens een politiek conflict of in verband met verkiezingen uit het college stapt met recht op wachtgeld. Bij vertrek van één wethouder kan het risico bepaald worden op ca. € 60.000,- per jaar gedurende ca. 3 jaren. In voorkomende gevallen wordt hiervoor een voorziening gevormd voor de totale verplichting jegens de voormalige wethouder.

- (2) Verbonden partijen i.c. gemeenschappelijke regelingen

De veronderstelling, dat het uitoefenen van taken door gemeenten gezamenlijk in een regio voor de gemeenten (en haar inwoners) financiële voordelen oplevert, kan niet in alle gevallen als een juiste worden onderkend. De bestuurlijke invloed van een individuele gemeente op het beleid van een eenmaal ingesteld lichaam is veelal beperkt. Aan dit gegeven is het bezwaar verbonden, dat samenwerkingsverbanden door het vormen van reserves e.d. een eigen financieel beleid gaan voeren; dus in feite een stukje financieel beleid van de aangesloten gemeenten overnemen.

De deelnemende gemeenten blijven echter wel zelf verantwoordelijk voor alle schulden en verplichtingen van de gemeenschappelijke regeling of andere verbonden partijen.

In zijn algemeenheid moet opgemerkt worden dat er op het gebied van verbonden partijen weinig risicomanagement is toe te passen, omdat ze buiten de directe invloedssfeer van de gemeente vallen. Door beleid op te stellen ten aanzien van het maken van bestuurlijke en financiële prestatie-afspraken met verbonden partijen kunnen genoemde risico's beheersbaar worden gemaakt.

- (3) Inschatting hoogte algemene uitkering

De omvang van het gemeentefonds wordt beïnvloed door de hoogte van de rijksuitgaven en de in het gemeentefonds opgenomen maatstaven. Dit zijn factoren waarop de gemeente geen invloed heeft. De gevolgen zijn feitelijk niet in te schatten, maar kunnen substantieel zijn. Daarnaast zijn de maatstaven aan de hand waarvan de algemene uitkering wordt berekend telkens aan verandering onderhevig.

Bij het opstellen van de begroting moeten zowel de totale omvang van het gemeentefonds als het aandeel van de eigen gemeente daarin worden ingeschat. Bepaalde maatstaven kunnen niet door de gemeente zelf worden beïnvloed en (dus) ook niet goed worden ingeschat (bijv. regionaal klantenpotentieel). De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is daarom met grote risico's omgeven. Hierbij worden de risico-bedragen die zich mogelijk kunnen afspelen bepaald tussen een bandbreedte van 0,5% en 1,5% van de jaarlijks te ontvangen algemene uitkering (inclusief sociaal domein). Het risico wordt ingeschat op een bandbreedte van € 145.000,- tot € 436.000,-.

- (4) Personeelsvoorzieningen

In het geval van ziekte en/of arbeidsongeschiktheid moet de gemeente als werkgever maximaal twee jaar het salaris aan de betrokken werknemer doorbetalen. Wanneer zich een geval van ziekte voordoet, waarvoor vervanging nodig is, kost dit de gemeente extra geld. Daarnaast geldt dat er binnen onze organisatie ook een behoorlijke mate van kwetsbaarheid is ten aanzien van specifieke kennis, omdat deze ingevuld worden door zgn. "éénmensenfuncties". Het financieel risico wordt ingeschat op een bandbreedte van € 25.000,- tot € 75.000,-.

Door de gemeenteraad noodzakelijk en wenselijk geachte activiteiten (maar ook de reguliere werkzaamheden) moeten veelal (mede) worden gerealiseerd via inzet van de ambtelijke medewerkers in onze steeds 'krapper' wordende organisatie. Om alles tijdig te realiseren moet er evenwicht zijn tussen de te leveren prestaties en de beschikbare menskracht. Het is de taak van ons college om samen met het management dit evenwicht te zoeken en te handhaven. Waar dat niet mogelijk is zullen keuzes onvermijdelijk zijn.

- (5) Risico's op eigendommen

De gemeente Bladel wordt ook steeds meer geconfronteerd met toenemende vernielingen aan de gemeentelijke eigendommen. Daar de dader(s) vaak niet meer te achterhalen zijn kunnen de kosten van herstel niet in alle gevallen verhaald worden. Op basis van uitgevoerde risico-analyses uit het verleden wordt dit incidenteel risico ingeschat op een bandbreedte van € 15.000 tot € 25.000,-.

- (6) Informatiebeveiliging

Zowel bij het gebruik van gegevens binnen de gemeente, als bij de uitwisseling van informatie, moet de gemeente rekeninghouden met beveiligings- en privacyaspecten. In Kempenverband wordt in 2018 een risico-analyse uitgevoerd op het gebied van informatiebeveiliging, waarna er een vernieuwd informatiebeveiligingsbeleid en een informatiebeveiligingsplan worden opgesteld. Dit plan bevat maatregelen met als doel de risico's zoveel als mogelijk in te perken.

Naast deze maatregelen is de gemeente Bladel druk bezig om de actiepunten die voortkomen uit de AVG uit te voeren. AVG staat voor Algemene verordening gegevensbescherming, de Europese wetgeving rondom privacy en bescherming van persoonsgegevens. Bij een overtreding van de AVG kan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een boete opleggen van maximaal 20 miljoen euro. De meldplicht bij datalekken blijft onder de AVG nagenoeg hetzelfde. Bij een datalek gaat het om toegang tot of vernietiging, wijziging of vrijkomen van persoonsgegevens bij een organisatie zonder dat dit de bedoeling is van deze organisatie.

De gemeente moet verantwoording afleggen aan het ministerie over de informatieveiligheid. Hiervoor wordt ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) gebruikt. Door het invullen van deze zelfaudit wordt duidelijk aan welke normen de gemeente nog moet werken. Deze worden ook meegenomen in het informatiebeveiligingsplan en de lijst met maatregelen.

Beveiligingsincidenten hebben voor gemeenten het risico op imagoschade en financiële schade. Voor de financiële schade wordt een bedrag van € 30.000,- als risico opgenomen.

Taakveld: Verkeer en vervoer

- (7) Gladheidbestrijding

De gladheidbestrijding is middels een contract ondergebracht bij een aannemer voor de duur van vijf jaren en eindigt per 30 september 2021. Gladheidbestrijding is een apart werkveld en het voorspellen van de duur en hevigheid van een winterperiode is erg moeilijk. Tijdens extreme situaties, bijvoorbeeld bij (hevige) sneeuwval in combinatie met strenge vorst, moet dan ook intensiever worden geschoven en gestrooid. Derhalve zijn

naast een maandelijkse vergoeding ook eenheidsprijzen in het contract opgenomen met betrekking tot het schuiven en strooien van vooraf bepaalde routes. Bij de beschikbare gestelde middelen wordt uitgegaan van normale winterse omstandigheden, wat per winterseizoen neer komt op 27 maal de vooraf bepaalde routes schuiven en strooien. Zodra sprake is van extreme situaties kunnen de meerkosten oplopen doordat vaker dan gemiddeld wordt gestrooid. Rekening houdend met extremere situaties, waarbij een toename van 35% extra werkzaamheden met betrekking tot gladheidbestrijding aannemelijk wordt geacht, is er sprake van een risico van ca. € 25.000,- aan extra kosten.

- (8) Gepland groot onderhoud (GGO) wegen

Op 28 mei 2015 heeft het college het Wegenbeheerplan 2015-2019 vastgesteld. Het Wegenbeheerplan is opgesteld ter onderbouwing van de in het meerjarenprogramma opgenomen investeringen in het kader van wegbeheer op basis van het kwaliteitsniveau sober (6-). Daaruit blijkt dat de investeringsbehoefte voor Gepland Groot Onderhoud (GGO) in genoemde periode niet aansluit op de beschikbare ruimte. Met het huidige investeringsvolume is het dus niet mogelijk alle gewenste werken uit te voeren. Hierbij merken wij nadrukkelijk op dat er ondanks deze lagere beschikbare ruimte geen achterstallig onderhoud optreedt. Aanbestedingsvoordelen kunnen dat nadeel echter weer opvangen. Ook het oppakken van grootschalige integrale projecten binnen GGO waarbij diverse disciplines worden betrokken zorgt ervoor dat er geen achterstallig onderhoud optreedt.

Door het jaarlijks risico gestuurd inspecteren van de wegen (o.b.v. de CROW richtlijn) wordt het risico op het gebied van veiligheid, bereikbaarheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging geminimaliseerd. Het investeringsvolume wordt bepaald binnen een bandbreedte van ca € 0,- tot € 500.000,-. Het structurele risico kan dan op basis van een afschrijftermijn van 25 jaar bepaald worden op een bandbreedte van € 0,- tot 43.000,-.

- (9) Overdracht beheerkosten wegen t.p.v. KBP

Het beheer en onderhoud van fase 2 zal eerst aan het einde van de exploitatieperiode (ca 2024) naar de gemeente overgedragen worden. Op basis van een indicatieve inschatting dient t.z.t. rekening gehouden te worden met ca € 79.000,- extra onderhoudskosten aan wegen, fietspaden, openbare verlichting, e.d.

Taakveld: Sport, cultuur en recreatie

- (10) Overdracht beheerkosten groen t.p.v. KBP

Het beheer en onderhoud van fase 2 zal eerst aan het einde van de exploitatieperiode (ca 2024) naar de gemeente overgedragen worden. Op basis van een indicatieve inschatting dient t.z.t. rekening gehouden te worden met ca € 45.000,- extra onderhoudskosten aan het openbaar groen.

- (11) Natuurplagen

Door 'natuurplagen' (processierupsen, kevers, rattenplagen, iep- en kastanje ziektes e.d.) zullen er in voorkomende gevallen extra onderhoudswerkzaamheden verricht moeten worden aan het openbaar groen, sportvelden en de bossen. Op basis van eerdere onderhoudswerkzaamheden wordt dit incidenteel risico bepaald binnen een bandbreedte van ca € 15.000,- tot € 20.000,-. Voorts wordt voor de overige calamiteiten en claims een incidenteel risico bepaald binnen een bandbreedte van ca € 10.000,- tot € 15.000,-.

Taakveld: Sociaal domein

- (12) Wet maatschappelijke ondersteuning

Met invoering van de nieuwe Wmo op 1 januari 2015 zijn (voorheen) rijkstaken overgeheveld naar gemeenten. Dit ging gepaard met bezuinigingen (ten opzichte het oorspronkelijke budget). Hierdoor hebben gemeenten, waaronder Bladel, fors ingezet op transformatie van de overgehevelde taken. Door een groter beroep te doen op voorliggende voorzieningen, de eigen mogelijkheden van burgers maar ook het anders inrichten van -voorheen- dure professionele ondersteuning slagen wij er, zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van dienstverlening vooralsnog in om de Wmo uit te voeren binnen het budgettaire kader van overgehevelde rijksmiddelen. Het is de vraag of dat in 2019 ook nog gaat lukken.

We zien in de Wmo namelijk steeds meer de gevolgen van de vermaatschappelijking van de zorg, waardoor mensen met een ondersteuningsvraag - langer - thuis blijven wonen. De toename van met name ouderen met een intensieve (Wmo-)ondersteuningsvraag en mensen met een psychiatrische problematiek vormt dat een steeds groter, financieel, risico. Ouderen moeten, bij gebrek aan goede woonzorg-alternatieven voor het traditionele verzorgingshuis, steeds langer en met een intensieve(re) zorgvraag thuis blijven wonen. Dat leidt niet alleen tot problemen in de (ver)zorg(ing) maar ook de eenzaamheidsproblematiek neemt toe. Met voorliggende, collectieve, Wmo-voorzieningen in onze Bladelse kernen proberen we daar samen met lokale vrijwilligers en zorgorganisaties een antwoord op te geven.

Tenslotte wordt de toegang tot Wmo-maatwerkvoorzieningen met de afschaffing van de CAK-bijdrage per 1 januari 2019, onder gelijktijdige invoering van een inkomensonafhankelijk vast abonnementstarief, laagdrems-

peliger maar dat kan voor de gemeente wel een financieel risico opleveren door een toename van het aantal Wmo-gerechtigden en minder inkomsten uit CAK-bijdragen.

- (13) Uitvoering Jeugdwet (decentralisatie jeugdzorg)

Jeugdhulp, gedecentraliseerd in 2015, is een relatief nieuw beleidsterrein voor gemeenten. Vanaf 2015 bouwen we onze ervaringsgegevens op waarop de begroting mede gebaseerd kan worden. Omdat de decentralisatie van de jeugdhulptaken gepaard gaat met een transformatie opgave (een eenvoudiger jeugdstelsel en betere aansluiting bij de eigen kracht en het sociale netwerk van jeugdigen en hun ouders/verzorgers), is het de bedoeling dat de kosten verminderen. Dit kan onder andere bewerkstelligd worden door een verschuiving van zorg met verblijf, naar zorg zonder verblijf of door zorg te leveren vanuit het CJG+ in plaats van zorg door specialistische jeugdhulpaanbieders. In 2017 is een duidelijke stijging in de uitgaven waargenomen waarvoor uiteenlopende verklaringen gegeven zijn. Zoals een toename in het aantal cliënten en beschikkingen jeugdhulp en de komst van een gezinshuis in onze gemeente.

Mede door de op 31 december 2017 beëindigde Diagnose Behandeling Combinatie systematiek (bij deze producten is het op voorhand niet voorspelbaar welke kosten er gemaakt kunnen worden), wordt er in een eerder stadium een beter beeld van de te verwachten uitgaven verkregen. Het CJG+ anticipeert op de risico's door in te zetten op de beheersbaarheid. Hierover wordt u periodiek geïnformeerd en leggen we u de te maken keuzes voor.

Taakveld: Volksgezondheid en milieu

- (14) Verwerkingsovereenkomst restafval Attero

Voor de periode 1-2-1997 t/m 1-2-2017 hebben de 6 Brabantse gewesten (vertegenwoordigd door de Vereniging van Contractanten (VvC), namens de Brabantse gemeenten, een overeenkomst gesloten met Afvalsturing Brabant (nu: Attero) voor de verwerking van huishoudelijk restafval. Daarbij is o.a. afgesproken dat de Brabantse gemeenten jaarlijks tenminste 510 kiloton (de volumeplicht) restafval ter verwerking (verbranding) aan moeten leveren (volumeplicht).

Omdat het afvalbeleid steeds meer gericht is op het terugdringen van de hoeveelheid restafval, werd in 2011 voor het eerst niet meer aan die volumeplicht voldaan. Dat is voor Attero reden geweest om aan de Brabantse gewesten een naheffing op te leggen wegens het niet nakomen van de volumeverplichting over de periode 2011 t/m 2014. In een arbitraal eindvonnis heeft het Nederlands Arbitrage Instituut (NAI) Attero, m.b.t. die naheffing, in het ongelijk gesteld. Vervolgens heeft het Gerechtshof Den Bosch het verzoek van Attero tot vernietiging van het NAI-vonnis, afgewezen. Daarmee is die kwestie afgedaan.

Ondertussen heeft Attero een nieuwe naheffing opgelegd voor het niet nakomen van de volumeplicht in 2015. Tot veler verrassing heeft het NAI, in een tussenvonnis, nu Attero in het gelijk gesteld. Als Attero ook in het eindvonnis in het gelijk wordt gesteld, dan zal de VvC een procedure aanspannen tot vernietiging van dat vonnis.

Inmiddels heeft Attero ook een naheffing opgelegd over de periode 2016 t/m januari 2017 (einde contract). Nu al staat vast dat de VvC ook die naheffing voorlegt aan het NAI.

Mochten de gewesten uiteindelijk aan het kortste eind trekken, dan zullen waarschijnlijk ook de gemeenten binnen de gewesten een (deel van die) naheffing moeten betalen. Het risico is sterk afhankelijk van de uitkomst van de juridische procedures en verschilt zeer van gemeente tot gemeente. We ramen het risico daarom vooralsnog op als pm.

- (15) Regionaal Operationeel Kader Milieutoezicht

Het Algemeen Bestuur (AB) van de ODZOB heeft het ROK Milieutoezicht 2018 in haar vergadering van 29 juni 2017 vastgesteld als regionaal uitvoeringsbeleid voor het Wabo-milieutoezicht, binnen het verplichte basistakenpakket van de ODZOB. In overeenstemming met de wens van het AB zal het budget voor het daaruit voortvloeiende regionale uitvoeringsprogramma voor 2018 gebaseerd worden op de bestaande budgetten per deelnemer; vanaf 2019 zal de aldus vastgestelde toezichtstrategie mogelijk leiden tot financiële consequenties; deze zouden worden verwerkt in de Kadernota en de begroting 2019 van de ODZOB. De vertaling daarvan moet echter nog plaatsvinden. Wij schatten het risico in binnen een bandbreedte van € 50.000,- tot € 100.000,-.

Taakveld: Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening

- (16) Grondexploitatie

Voor de risico's verbonden aan de grondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid. De algemene reserve grondexploitatie is gevormd voor de dekking van de risico's verband houdend met de grondexploitaties.

Op 11 juli 2007 is met een ingezetene en de gemeente een overeenkomst gesloten, waarin – kort samengevat - afspraken zijn gemaakt over het beschikbaar stellen van een kavel op De Beemd, alsmede over de op-

slag van grond en bouwmaterialen op het perceel De Pan ongenummerd. De nakoming van deze overeenkomst heeft uiteindelijk geleid tot een juridische procedure, waarbij de gemeente op 24 april 2013 bij de rechtbank volledig in het gelijk is gesteld. Appellant heeft tegen het vonnis van de rechtbank hoger beroep ingesteld. Op 26 januari 2016 heeft het Gerechtshof arrest gewezen. Hierbij is de appellant in het gelijk gesteld. Het Hof heeft – kort samengevat - bepaald dat de gemeente toerekenbaar tekort is geschoten in nakoming van de vaststellingsovereenkomst van 11 juli 2007 en veroordeelt de gemeente tot vergoeding van de geleden schade. De schade wordt bepaald in een afzonderlijke procedure waarvoor onafhankelijke deskundigen zijn aangewezen.

- (17) Actualisatie winstuitnames grondexploitatie

De gemeente Bladel neemt tussentijds winst als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan (laag risicoprofiel):

- Als de boekwaarde negatief (dus een positief resultaat) is en hoger is dan alle nog te maken kosten;
- Als de opbrengsten voor een bepaald gedeelte zijn gerealiseerd;
- Eventuele winstneming wordt voor 90% meegenomen;
- Er worden geen verliezen verwacht op de andere deelprojecten of er zijn daarvoor voldoende voorzieningen getroffen.

De vraag naar grond neemt weer toe. De verkopen lijken te versnellen. Dit heeft ook als consequentie dat de aanvankelijk geprognosticeerde winstuitnames, gelet op het vastgestelde beleid in de Nota Grondbeleid 2009, eerder in de tijd kunnen worden genomen.

Wij hebben nu rekening gehouden met een normale fasering in grond uitgifte en gelijkblijvende grondprijzen, beide ingegeven door het aantrekkende economische klimaat en de positieve signalen in de woningbouw. Wel moeten we in ogenschouw nemen dat de gemeente vanaf 2016 vennootschapsbelasting (Vpb) moeten betalen over de fiscale winsten (zie hierna). Voorts wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

In de grondexploitaties wordt voor de boekjaren 2018 tot en met 2022 een gemiddelde (commerciële) winst verwacht van € 172.000,- per jaar. Het (conjuncturele) risico wordt ingeschat op een bandbreedte van 15% en 25% van het gemiddelde van de geraamde (commerciële) winstuitname gedurende de planperiode. Het risico wordt dan ingeschat op een bandbreedte van € 26.000,- tot € 43.000,-. Dit risico schatten wij als midden in.

- (18) Startersleningen

De startersleningen worden verleend onder de zekerheidsstelling van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Daarmee is de betaling van rente en aflossing gegarandeerd. Het incidenteel risico is niet zo groot en wordt bepaald op pm. Per 1 januari 2017 is de Combinatielening ingevoerd, welke niet onder de borging van het NHG valt. De Combinatielening is in het leven geroepen om de starter toch de eerste 3 jaren geen aflossing te laten betalen. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) neemt dit terugbetalingsrisico voor haar rekening.

- (19) Gemeentegaranties

De gemeente Bladel heeft in het verleden overeenkomsten afgesloten waarmee het middels een achtervangpositie garant staat voor de rente- en aflossingsverplichtingen van diverse woningcorporaties ten opzichte van kredietverstrekkers. De stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) draagt het direct risico. Het risico voor de gemeente Bladel dat hiermee gepaard gaat is te verwaarlozen gezien de zekerheidsstructuur van de WSW.

Gemeenten zijn per 1 januari 2011 uit de achtervang voor nieuwe hypotheek met Nationale Hypotheek Garantie (NHG) getreden. Dat is de uitkomst van een jarenlange discussie tussen de VNG en het Rijk. De financiële risico's die gemeenten lopen door de achtervangpositie vindt de VNG onverantwoord.

Concreet betekent dit dat alle gemeenten uittreden voor *nieuwe* garanties vanaf 2011. De achtervangpositie van gemeenten voor bestaande NHG-hypotheek blijft bestaan. Het bestaande vermogen van het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) blijft beschikbaar voor alle NHG-hypotheek van zowel vóór als na de datum waarop gemeenten uittreden uit de achtervangpositie. Met de beëindiging van de achtervangpositie van gemeenten voor nieuwe NHG-hypotheek zijn de risico's voor gemeenten verder beperkt. Hoewel wij de kans dat de gemeente wordt aangesproken op garantstellingen niet groot achten, houden wij het risicobedrag vooralsnog vast op een bandbreedte van € 20.000,- tot € 40.000,- voor de afdekking van risico's van de bestaande NHG-hypotheek.

Financiële indicatie risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel is een financiële indicatie opgenomen van de omvang van het risico door de kans te vermenigvuldigen met het gemiddelde effect en is aangegeven of het risico van incidentele dan wel structurele aard is.

nr. omschrijving (bedragen x € 1.000,-)	geraamde omvang *	kans			gemiddeld effect (c : 2)	kans x effect	
		25%	50%	75%		incidenteel (d,e of f x g)	structureel (d,e of f x g)
(a) (b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)	(i)
1 Wachtgelden wethouders	60-180		x		120	45	
2 Verbonden partijen	pm	x			pm		pm
3 Inschatting algemene uitkering	145-436	x			291		87
4 Personeelsvoorzieningen	25-75			x	50	37	
5 Risico's eigendommen	15-25			x	20	15	
6 Informatiebeveiliging	30-30	x			30	8	
7 Gladheidsbestrijding	25-25		x		25	11	
8 Gepland groot onderhoud wegen	0-43		x		22		11
9 Beheerkosten wegen KBP	79-79			x	79		47
10 Beheerkosten groen KBP	45-45			x	45		34
11 Natuurplagen	25-35		x		30	15	
12 Wet maatschappelijke ondersteuning	pm	x					
13 Decentralisatie jeugdzorg	pm	x					
14 Afvalverwijdering Attero	pm	x					
15 ROK Milieutoezicht	50-100			x	75		56
16 Grondexploitatie	0-0	x					
17 Actualisatie winstuitnames grond- exploitatie	26-43	x			35	9	
18 Startersleningen	pm	x			pm		pm
19 Gemeentegaranties	20-40	x			30	8	
Ondergrens risico's	545						
Bovengrens risico's	1.156						
Totaal gemiddelde risico's					852		
Totaal na kansberekening						148	235

*) bedragen x € 1.000,-.

De omvang van de geïnventariseerde risico's beweegt zich tussen een bedrag van € 545.000,- en een bedrag van € 1.156.000,- (zie kolom c). Indien alle risico's zich tegelijk zouden voordoen, gaat het gemiddeld dus om een bedrag van € 852.000,-. Maar de kans hierop is niet erg groot. Uitgaande van de gemiddelde omvang en de geraamde 'kansen' bedraagt het totaal aan de nu geïnventariseerde risico's een aanzienlijk lager bedrag: gemiddeld € 383.000,-, waarvan een deel incidenteel (€ 148.000,-) en een deel structureel (€ 235.000,-). Overigens suggereren deze bedragen een nauwkeurigheid die zich absoluut niet voordoet; het is de toevallige uitkomst van een kansberekening en niet een met zekerheid te voorspellen uitkomst.

Het meerjarig geprognosticeerde verloop van de algemene reserve in relatie tot het risicoprofiel en de geïnventariseerde risico's, rekening houdende met de geraamde mutaties na de 7^e wijziging van de begroting 2018 (inclusief meicirculaire), kan als volgt weergegeven worden:

(bedragen x € 1.000,-)	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022
a. ijzeren voorraad	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
b. noodzakelijke omvang (voldoende)	193	193	193	193	193
c. totaal noodzakelijke omvang	1.193	1.193	1.193	1.193	1.193
d. geïnventariseerde risico's	383	383	383	383	383
e. stand algemene reserve begin van het jaar	6.661	4.169	4.498	4.995	6.229
f. stand algemene reserve eind van het jaar	4.169	4.498	4.995	6.229	7.740
g. ratio algemene reserve eind van het jaar f / c	3,49	3,77	4,19	5,22	6,49
h. betekenis	uitstekend	uitstekend	uitstekend	uitstekend	uitstekend

Ten aanzien van de geraamde stand van de algemene reserve willen wij -met nadruk- vermelden dat het voornamelijk geprognosticeerde resultaten betreft. Met name de vertraging van de verkoop van gemeentelijke bouwgrond kan, als gevolg van de economische terugval, de winstpotentie van de grondexploitatie (en dus de winstuitnames ten gunste van de algemene reserve) nadelig beïnvloeden. Daadwerkelijke bestedingsvoorstellen moeten steeds beoordeeld worden aan de hand van werkelijk gerealiseerde resultaten. In de vastgestelde nota weerstandsvermogen en risicomanagement is bepaald dat bestedingsvoorstellen ten laste van de algemene reserve slechts zijn aan te bevelen, wanneer er middelen resteren boven de omvang van de risicoprofielen.

4.1.5. Financiële kengetallen

In het streven naar meer transparantie, verbetering van het inzicht in de financiële positie en voor vergelijking met andere gemeenten worden zowel in de begroting als jaarrekening een set van financiële kengetallen opgenomen. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans. De kengetallen zijn het uitgangspunt voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente Bladel.

Om een beeld te geven hoe de financiële positie van gemeenten zich ontwikkelt, zijn door VNG de kengetallen onderverdeeld naar 3 risico categorieën (zie onderstaand tabel). In het algemeen is categorie A minder risicovol dan categorie B en B weer minder risicovol dan C. Dit is ook het geval bij grondexploitatie maar in geval van een hoge netto schuldquote kan een hoge grondexploitatie juist een mogelijkheid bieden om een hoge netto schuldquote te verlagen. Bij de belastingcapaciteit worden de belastingen per gemeente vergeleken met het landelijk gemiddelde. Kleiner dan 100% betekent dat de gemeente nog beneden het landelijk gemiddelde zit.

Kengetallen: landelijke risico profielen	categorie	categorie	categorie
	A	B	C
1A. netto schuldquote	< 90%	van 95% t/m 130%	> 130%
1B. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
2. solvabiliteitsrisico	> 50%	van 20% t/m 50%	< 20%
3. grondexploitatie	< 20%	van 20% t/m 35%	> 35%
4. structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. belastingcapaciteit	< 95%	van 95% t/m 105%	> 105%

In onderstaand overzicht worden kengetallen uit het BBV meerjarig opgenomen.

De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte onze gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid en vormen een basis voor de beoordeling hoe solide de begroting is en in hoeverre financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen. De kengetallen hebben we tevens voorzien van streefwaarden.

Kengetallen:	streef-waarde	Verloop van de kengetallen					
		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1A. netto schuldquote	< 90%	59%	93%	93%	87%	83%	75%
1B. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	58%	95%	86%	86%	79%	72%
2. solvabiliteitsrisico	> 30%	30%	30%	30%	30%	31%	33%
3. grondexploitatie	< 35%	4%	4%	4%	3%	2%	1%
4. structurele exploitatieruimte	>= 0%	6%	-1%	0%	0%	1%	2%
5. belastingcapaciteit	< 105%	103%	92%	95%	95%	95%	95%

Om de kengetallen te kunnen duiden is per kengetal een omschrijving opgenomen.

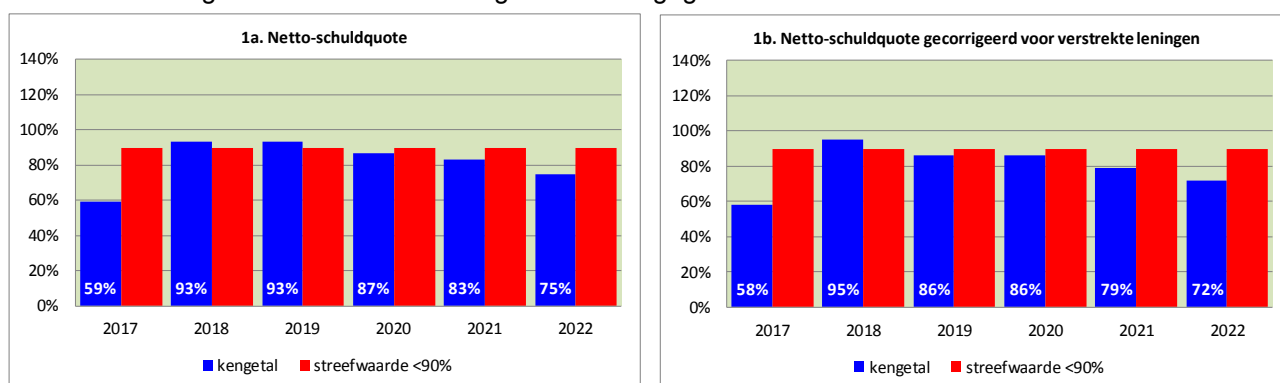
1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

In onderstaande grafieken worden de kengetallen weergegeven:

De stijging van 2018 en volgende jaren ten opzichte van 2017 wordt veroorzaakt door de in 2017 aangetrokken vaste geldlening. Na 2018 daalt het kengetal wegens reguliere aflossingen.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

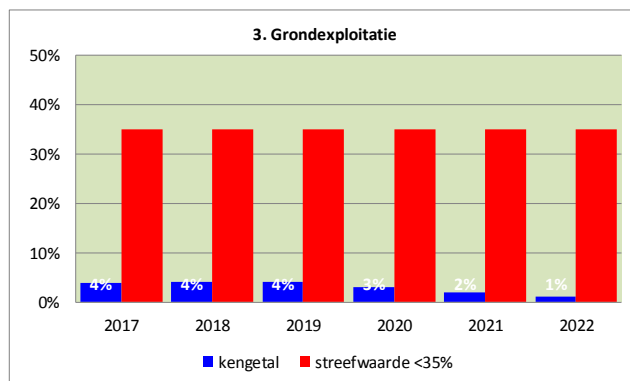
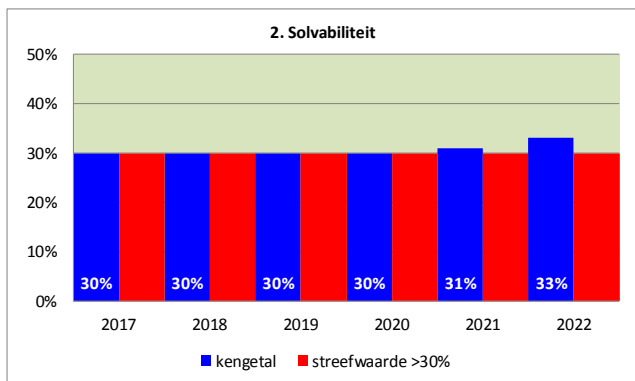
3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie (ook voor Bladel) een relatief forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten (exclusief mutaties reserve).

Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De accountant beoordeelt ieder jaar of de gronden tegen de actuele waarde op de balans zijn opgenomen en of een eventueel gevormde voorziening van voldoende omvang is. Wanneer de waarde van de grond laag is, loopt de gemeente relatief weinig risico op de exploitatie maar is er relatief weinig waarde om de schuld te kunnen verlagen uit grondverkoppen.

Om te kunnen beoordelen of de gemeente goed scoort met haar grondexploitatie, moeten ook afzetprognoses en getroffen voorzieningen beoordeeld worden. Om de risico's van grondexploitatie zoveel mogelijk beheersbaar te houden worden, daar waar noodzakelijk, driemaal per jaar de grondexploitatieberekeningen van de diverse grondexploitatie bijgesteld. Eventuele verliezen worden hiermee tijdig inzichtelijk gemaakt waardoor passende maatregelen kunnen worden getroffen. Onze accountant beoordeelt deze vanuit zijn verantwoordelijkheid.

In onderstaande grafieken worden de kengetallen van de solvabiliteit en van de grondexploitatie weergegeven:

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele baten en lasten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

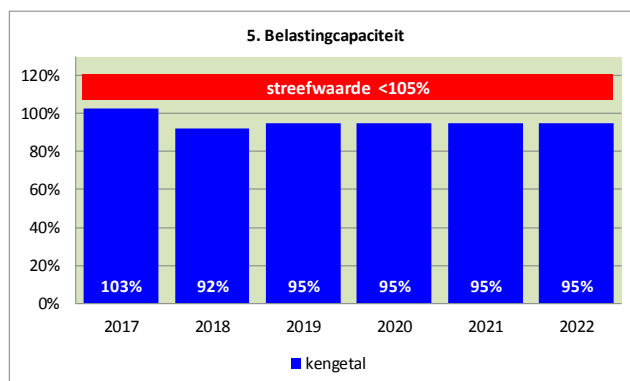
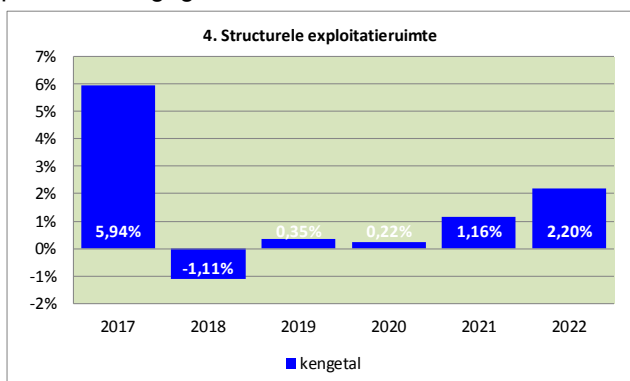
Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden (van 4 personen) in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het geeft weer wat de ruimte is om belastingen te verhogen ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het is de bevoegdheid van uw raad met welke omvang de belastingen worden verhoogd.

In onderstaande grafieken worden de kengetallen van de structurele exploitatieruimte en van de belastingcapaciteit weergegeven:

4.1.6 Conclusie houdbare financiële positie

In onze optiek spreken we over houdbaar als de gemeente in het geval van 'slecht weer' nog voldoende vrij beschikbare middelen heeft om de klappen op te kunnen vangen. Dit betekent dat de gemeente voldoende

flexibel moet zijn en dus niet teveel verplichtingen (financieel, juridisch en bestuurlijk) moet hebben die meerjarig (langer dan vijf jaar) vastliggen. Deze verplichtingen zijn bijvoorbeeld onze schuldverplichtingen (rente en aflossing van opgenomen geldleningen), kapitaallasten, apparaatlasten en beheer- en onderhoudslasten. De gemeente moet wendbaar zijn om snel te kunnen reageren. Enerzijds organisatorisch wendbaar om goed in te kunnen spelen op uitbreiding of inkrimping van het takenpakket. Anderzijds financieel wendbaar door de begroting op orde te hebben en een financiële buffer aan te houden. Flexibiliteit en weerbaarheid zijn in dit verband belangrijke termen en vormen de pijlers voor het spelregelkader.

Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de (geprognosticeerde) balans als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de (geprognosticeerde) balans. De kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit brengen tot uitdrukking of onze gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid de gemeente heeft om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Op basis van de uitkomsten van bovenstaande kengetallen is de financiële positie van de gemeente Bladel in 2019, weerbaar en voldoende robuust. Er zijn voldoende buffers (zowel structureel als incidenteel) voorhanden om de risico's, als deze zich voordoen, en andere onvoorziene tegenvallers op te kunnen vangen. Daarnaast worden de incidentele lasten volledig gedekt door de incidentele baten, zodat de begroting 2019 in materieel opzicht meer dan sluitend is.

Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 95% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog. Hij moet dan niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente zich in de gevarenzone. De maten 90% en 130% zijn grove vuistregels. Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie moet ook worden gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden.

De schuld van de gemeente is het afgelopen jaar toegenomen, als gevolg van een aangetrokken financiering (voor beoogde) investeringsbeslissingen. De netto schuldquote neemt meerjarig af door aflossingen op de aangetrokken financieringen. Nieuwe en aanvullende inhoudelijke keuzes op de investeringsplanning zullen van invloed zijn op de schuldpositie.

De verstrekte leningen (financiële activa art 36 lid b, c van het BBV) betreffen de verstrekte startersleningen en de aandelen van de BNG en Brabant Water. De gemeente Bladel heeft geen leningen voor derden aangehouden. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen behoeven deze leningen daarom niet geëlimineerd te worden. Onze schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is 86%. Wij zitten daarmee nog niet in de hoge zone.

Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt overigens niet voor gemeente Bladel. Wij hebben beperkte grondposities voor woningbouw. Voor die gronden hebben we schulden gemaakt. De rente over deze schuld drukt, behoudens eventueel strategische grondverwervingen, niet direct op de begroting, maar dient te worden opgevangen binnen de grondexploitaties. Met de opbrengsten uit de verkoop van de grond, dient zowel de rente als de aflossing van de schuld te worden betaald.

Het risicoprofiel van de gemeente ten aanzien van grondexploitaties is vrij beperkt. Dit vertaalt zich in een laag kengetal grondexploitatie. Het kengetal grondexploitatie neemt meerjarig verder af. Dit wordt veroorzaakt door de voortschrijdende realisatie van de grondexploitaties (met name door verwachte grondverkoppen).

De solvabiliteitsratio van 30% begeeft zich op het gemiddelde van Nederland en is ook meer dan voldoende om onze risico's op te kunnen vangen. Doorkijk naar de toekomst laat daarnaast zien dat de solvabiliteitsratio zeer waarschijnlijk zal gaan verbeteren. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de geraamde winstuitnames van de grondexploitaties en door de positieve begrotingsresultaten. De structurele exploitatieruimte van 0,35% in 2019 (2,20% in 2022) geeft aan dat onze structurele baten allemaal vast liggen in structurele lasten.

Overall kunnen we concluderen dat op basis van de kengetallen 2019 in relatie met een verwachte stijging van ons weerstandsratio naar 6,49 in 2022 de financiële positie voldoende is. Ook de belastingcapaciteit ligt onder het landelijk gemiddelde.

Ten slotte merken wij op dat de stuurbaarheid op de kengetallen betrekkelijk is. De financiële kengetallen hebben vooralsnog een indicatieve waarde.